

REFERENCES

1. Andreev, A. A. *Didakticheskiye osnovy distantsionnogo obycheniya v vysshih uchebnykh zavedeniyah*. [Didactic foundations of distance learning in higher educational establishments].
2. Vashchenko, V. Yu. (2011). *Analiz system keruvannia navchanniam i kontentom ta yii vprovadzhennia v navchalnyi process*. [Analysis of learning and content management systems and their implementation in the educational process]. Lviv.
3. Gozman, L. Ya. (1999). *Distantsiohhoie obuchenie na poroge XXI veka*. [Distance learning on the threshold of the 21st century]. Rostov-na-Donu.
4. Kolos, K. R. (2011). *Moodle yak zasib rozvytku predmetnykh kompetentnostei uchetyliv informatyky v umovakh dystantsiynoi pislidiplomnoi osvity*. [Moodle system as a means of developing subject competencies of computer science teachers in terms of distance postgraduate education]. Zhytomyr.
5. *Kontsepciiia pozvytku dystantsiynoi osvity v Ukraini*. [The concept of development of distance education in Ukraine].
6. Kuklev, V. A. (2010). *Stanovleniye sistemy mobilnogo obycheniya v otkrytom distantsyonnom obraxovanii*. [Formation of the mobile learning system in the open distance education]. Ulyanovsk.
7. Kukharenko, V. M., Rybalko, O. V., Sirotenko, N. G. (2002). *Distantsiynе navchannia umovy zastosuvannia*. [Distance learning: terms of use.]
8. Polat, E. S. *Organizatsiya disrantsionnogo obycheniya inostrannomu yazyku na baze kompyuternykh telekommunikatsyy*. [Organization of distance learning in a foreign language based on computer telecommunications].
9. Robert, I. V. (2014). *Teoriya I metodika informatizatsii obrazovaniya*. [Theory and methodology of informatization of education (psychological, pedagogical and technological aspects)].

10. Khutorskoy, A. V. (2004). *Praktikum po didaktike I sovremennym metodikam obucheniya*. [Workshop on didactics and modern teaching methods]. Piter.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

САРНОВСЬКА Наталія Іванівна – викладач кафедри іноземної філології Київського національного університету культури і мистецтв.

Наукові інтереси: сучасні освітні технології, викладання іноземних мов в закладах вищої освіти, міжкультурна комунікація, методика викладання іноземних мов.

АНТОНІВСЬКА Марина Олександрівна – викладач кафедри іноземної філології Київського національного університету культури і мистецтв.

Наукові інтереси: методика викладання англійської мови у ЗВО, новітні парадигми, інтеркультурна комунікація, перекладознавчий аспект.

INFOTMATION ABOUT THE AUTHOR

SARNOVSKA Nataliia Ivanivna – Lecturer at the Foreign Philology Department, Kyiv National University of Culture and Arts.

Circle of scientific interests: Modern educational technologies, teaching foreign languages in higher educational institutions, intercultural communication, methodology of foreign languages teaching.

ANTONIVSKA Maryna Oleksandrivna – Lecturer at the Foreign Philology Department, Kyiv National University of Culture and Arts.

Circle of scientific interests: methodology of English language teaching in higher educational establishments, the latest paradigms in English teaching, intercultural communication, translation aspects.

Стаття надійшла до редакції 28.01.2021 р.

УДК 374:7.022.82 (477.87)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-203-209

СОФІЛКАНИЧ Марина Іванівна – аспірант Мукачівського державного університету, викладач Закарпатської академії мистецтв
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6793-4807>
e-mail: marinasofilkanych82@gmail.com

ЗАКЛАДИ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАКАРПАТТЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. У процесі естетичного виховання молоді важливу роль відіграє мистецтво, зокрема образотворче, завдяки своїй емоційній насиченості і різноманітності, безпосереднього звертання до внутрішнього світу людини, її найпотаємніших сподівань, очікувань,

багатства проявів у суспільному житті.

Однією з основних баз поширення позашкільної художньо-естетичної культури є дитячі школи мистецтв (ДШМ), які належить до початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів. Заклади позашкільної освіти – складова системи позашкільної освіти, що надає знання,

формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток. Його діяльність – підготовка до активної професійної та громадської діяльності, створення умов для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів [4].

Особливе місце в системі освіти України належить позашкільним навчальним закладам, що надають дітям широкі та нетрадиційні можливості для покращення якості їхнього життя та інтенсивного формування позитивного ставлення до нього і передбачають активну взаємодію та співпрацю дорослих і дітей. У позашкільних навчальних закладах залучення учнів в освітню діяльність відбувається у невимушеному навчально-виховному процесі за вільного вибору особистістю не лише закладу, а й педагогів, відповідно до своїх уподобань, нахилів та інтересів. Звичайно потрібно враховувати чим дитина займається у вільний час, такою може бути її діяльність у майбутньому. Свідомий вибір професії художника у майбутньому для дитини буде значно легшим, якщо вона отримала знання з живопису, рисунку, композиції скульптури, історії мистецтв в позашкільному навчальному закладі. Таким чином, спостерігається і економічний ефект, що полягає в накопиченні та розвитку людського капіталу.

В уряді молодой української держави у 1918 р. відбувається формування позашкільної освіти в Україні як унікальної освітньої ланки. Громадський і політичний діяч, видавець, видатний педагог і непересічна особистість Софія Русова глибоко й пристрасно розробляла питання розвитку національної освіти, очолюючи відділи шкільного виховання та позашкільної роботи [9, с. 32].

Процес зародження та активного розвитку художнього життя Закарпаття припадає на першу половину ХХ ст. Цей феномен отримав назву закарпатська школа живопису. Провідна роль належала А. Ерделі та Й. Бокшаю, які виховали не одне покоління художників у Закарпатті. Так, до прикладу, З. Баконій, учень Й. Бокшая, при Ужгородському палаці піонерів створив у 1946 р. студію образотворчого мистецтва. Це була перша позашкільна установа на Закарпатті, що здійснювала розвиток художніх здібностей, талантів, естетичних смаків школярів, поєднувала художне

виховання з елементами академічної мистецької підготовки, сприяла професійному самовизначенню студійців, забезпечувала поповнення місцевої школи живопису новими іменами [1, с.194]. За прикладом діяльності цієї студії протягом наступних років організовувалися позашкільні образотворчі гуртки, студії, відділи образотворчого мистецтва по всій Закарпатській області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Форми і методи образотворчої діяльності учнів в умовах позашкільних навчальних закладів проаналізовано у працях Є. Антоновича, В. Берека, Т. Цвірової, В. Лихвар, О. Малицької, Н. Харінко; сучасні підходи до організації творчої діяльності школярів засобами образотворчого мистецтва предмет наукових розвідок І. Демченко, В. Захарової, С. Коновець, В. Томашевського та ін. Теоретико-дидактичний аспект позашкільної освіти і виховання висвітлено в наукових працях Г. Пустовіта, Т. Сущенко, О. Биковської. Педагогічній спадщині мистецьких шкіл присвячені дослідження В. Бутенка, І. Зязюна, Л. Масол, Н. Миропольської, І. Небесника, Л. Оршанського, І. Попика, Л. Проціва, О. Рудницької, В. Радкевич, І. Шкелебей, Р. Шмагала М. Євтуха, О. Савченко, О. Сухомлинської та ін.

Проблема естетичного виховання учнівської молоді в Закарпатті знайшла відображення в історико-педагогічних дослідженнях Т. Беднаржової, В. Гомонної, С. Жупанина, М. Зимомрі, Т. Мочан, В. Кеміня, М. Кляп, В. Росула, Т. Росул, В. Сагарди, С. Федаки, П. Ходанича.

Грунтовним дослідженням розвитку художньої освіти на Закарпатті є наукова праця І. Небесника – «Розвиток художньої освіти Закарпаття». Позашкільну освіту молоді в області досліджувала А. Волошук. Її дисертаційне дослідження «Система художньої освіти школярів у спадщині З. Баконія (1946–1989рр)» – теоретичний аналіз авторської системи художньої освіти школярів Золтана Баконія та визначення перспектив її творчого впровадження у практичну діяльність сучасних позашкільних навчальних закладів України.

Аналіз наявних джерел та публікацій дозволяє констатувати, що діяльність позашкільних закладів Закарпаття на сьогодні залишається малодослідженою темою.

Мета статті – аналіз окремих аспектів діяльності мережі провідних закладів позашкільної освіти, а саме образотворчих

відділів шкіл мистецтв області, та їх роль у системі безперервної художньої освіти Закарпаття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Позашкільна освіта в Україні пройшла довгий шлях випробувань, пошуків і становлення. На початку століття були організовані перші позашкільні заклади, діяльність яких, в першу чергу, була пов'язана з культурно-просвітницькою роботою. Такими позашкільними об'єднаннями були клубні об'єднання, спортивні майданчики, літні оздоровчі табори. Організатори намагалися протистояти консерватизму офіційної освіти та виховання і ставили за мету створення сприятливих умов для розвитку як індивідуальних якостей особистості дитини, так і формування в неї відповідальності, солідарності, товаришування [6, с. 12].

За даними на сьогодні в системі позашкільної освіти України діють 1478 позашкільних навчальних закладів і 660 дитячо-юнацьких спортивних шкіл, які охоплюють позашкільною освітою 1 млн. 545 тис. 613 дітей [6, с. 14]. Ретроспективний аналіз дозволяє побачити теоретичні, методичні, практичні основи, на яких базується система позашкільної освіти України і які гальмують розвиток її сьогодення.

Особливо важливим періодом розвитку художньої освіти Закарпаття вважається друга половина 1920-х – початок 1930-х рр. У ці роки А. Ерделі та Й. Бокшаєм було підготовлено першу плеяду художників Закарпаття з числа студентів семінарії чи гімназії. Важливу роль у цьому процесі відіграла Публічна школа рисунку, відкрита корифеями у 1927 р., де навчання з талановитою молоддю проходило по суботах та неділях. Тут вивчали рисунок і живопис згідно з програмами академічних художніх навчальних закладів: гіпси, натюрморти, натура, пейзажі [8, с. 28].

Становлення професійної художньої освіти на Закарпатті суттєво вплинуло на художньо-естетичне виховання молоді у закладах позашкільної освіти, що з'явилися після другої світової війни і возз'єднання краю з Українською РСР. У числі перших були відкриті обласні станції юних натуралістів та техніків (1946), юних туристів (1951), пізніше – профільні і комплексні позашкільні дитячі заклади у багатьох містах і райцентрах області (1950 – 1960). Незважаючи на регламентацію їх діяльності партійно-урядово-комсомольськими органами, применшення в них ролі

демократичності, заміну позашкільних форм роботи з дітьми шкільними, ці навчально-виховні заклади набули популярності і користувалися значною увагою дітей та юнацтва, що позитивно відбивалося на збільшенні їх кількості [1, с. 65].

У 1946 р. створена перша позашкільна студія образотворчого мистецтва на Закарпатті при Ужгородському палаці піонерів учнем Й. Бокшаєм – Золтаном Баконієм (1916–1989). Вона стала першою позашкільною установою краю, що здійснювала розвиток образотворчих здібностей, талантів, естетичних смаків школярів; поєднувала художнє виховання з елементами академічної мистецької підготовки; сприяла професійному самовизначенню студійців; забезпечувала поповнення місцеві школи живопису новими іменами [1, с. 194]. У подальшому за прикладом її роботи у наступні роки організовувалась та розгорталась діяльність позашкільних образотворчих гуртків, студій, відділів образотворчого мистецтва (при музичних школах), по всій Закарпатській області.

Заслужений вчитель України Золтан Степанович Баконій став вагомою постаттю в позашкільній художній освіті України. Незмінно керуючи студією образотворчого мистецтва в Ужгородському Палаці піонерів понад 40 років (1946–1989), він сприяв активному становленню художньої освіти на Закарпатті [1, с. 4]. Під його керівництвом студія образотворчого мистецтва набула вагомого значення для художньої освіти краю, навчання в студії З. Баконія вплинуло на визначення життєвого шляху багатьох закарпатських художників-педагогів, залучивши їх до світу образотворчого мистецтва. Отримавши мистецьку базу, своє навчання у художніх вищих навчальних закладах продовжили, а згодом й повернулися і стали педагогами у школах мистецтв Закарпаття, Коледжі мистецтв ім. А. Ерделі та Закарпатській академії мистецтв В. Скакандій, І. Маснюк, Н. Пономаренко, М. Сирохман, Л. Приймич, В. Манайло, Е. Роман, В. Вовчок, та багато інших. Зараз вони є високопрофесійними педагогами та художниками.

Важливу роль у процесі становлення і розвитку позашкільної освіти Закарпаття відіграло відкриття художнього навчального закладу в Ужгороді. 1 березня 1946 р. Ужгородське державне художньо-промислове училище на чолі з першим директором Адальбертом Ерделі розпочало свою роботу. До педагогічного процесу були

залучені А. Коцка, В.Б ерец, Ш. Петкі, В. Свіда, викладачами фахових дисциплін були Й. Бокшай, Ф. Манайло, І. Гарапко, Е. Контратович [8, с. 48]. Пізніше до викладання в училищі були залучені й старші випускники, як асистенти-викладачі, які пройшли підготовку за скороченим терміном. У 1965 р. училище було перейменовано на Училище прикладного мистецтва у відповідності з різними тенденціями в мистецькій освіті. У 1991 р., за успіхи в навчально-виховній роботі рішенням Кабінету Міністрів України, училищу було присвоєно ім'я Адальберта Ерделі. Робота з розробки ступеневої художньої освіти України за ініціативи директора училища І. І. Небесника привела до створення у 1993 році першого науково-навчального комплексу в Україні в галузі мистецької освіти, до якого увійшли училища прикладного мистецтва Косова, Вижниці, Львова і Ужгорода під егідою Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва. У 1995 р. Ужгородському училищу було присвоєно назву і статус Ужгородського коледжу мистецтв ім. А. Ерделі з правом підготовки бакалаврів образотворчого мистецтва [2, с. 50].

З метою реалізації мрії А. Ерделі про вищий навчальний заклад, а також для збереження традицій закарпатської художньої школи розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 червня 2003 р. № 361-р було створено Закарпатський художній інститут, а його першим ректором призначено Івана Небесника. Коледж ввійшов до структури під назвою Коледж мистецтв ім. А. Ерделі Закарпатського художнього інституту. Колектив інституту на чолі з ректором І. І. Небесником проводив активну навчальну і наукову діяльність з метою досягти IV рівня акредитації. І 13 квітня 2016 р. Наказом Міністерства освіти і науки України за № 424 була створена Закарпатська академія мистецтв шляхом перейменування Закарпатського художнього інституту зі зміною типу навчального закладу [11].

Здобувши освіту художника, багато випускників училища, коледжу, а нині й академії працюють викладачами образотворчого мистецтва в позашкільних навчальних закладах Закарпаття (дитячих школах мистецтв ДШМ), серед них Гайду Ласло (авторська художня школа в м. Хусті, заснована у 1996 р.), Бартош (Петричко) Тетяна (Чинадіївська ДШМ), Роман Еліна, Роман Анастасія, Йоліч Михайло, Беринець

Володимир (Ужгородська ДШМ), Колесник Оксана, Москальова Наталія, Заремба Яна, Шпонтак Тетяна (Мукачівська ДХШ ім. М. Мункачі), Дурда Антоніна (Приборжавська ДШМ), Поштак Любов та Вашкеба Оксана (Великораковецька ДШМ), Гомокі Габор (Пийтерфолвівська ДШМ), Стасюк Альона (Широківська ДШМ), Брода (Добош) Діана, Гаврило Мар'яна (Виноградівська ДШМ ім. Б. Бартока), Грига Михайло (Воловецька ДШМ), Дорош-Майор Ванда та Дорош Віталій (Свалявська ДШМ), Дьордй Світлана (Вільховецька ДШМ), Токар Василь (Углянська ДШМ) та багато ін.

У 1979 році за ініціативи директора педучилища В. Бурча була створена Мукачівська художня школа, яку очолив В. Цібере. Згідно з наказом Міністерства культури України школа була розрахована на 60 учнів, проте поступово кількість вихованців збільшилася (станом на 2018 р. – 300 осіб) [8, с. 89].

Образотворчий відділ Ужгородської дитячої школи мистецтв, що створений на базі Ужгородської дитячої музичної школи у 31.09.1987 р., займає помітне місце серед мережі позашкільних навчальних закладів області [10]. Станом на 2019 р. тут працює 7 викладачів, більшість з яких пройшли школу Золтана Баконія, а саме В. Вовчок, Г. Крамаренко, Е. Роман та ін. Вони продовжують розпочаті їхнім вчителем традиції, а основним завданням своєї роботи вважають розкриття і розвиток потенційних творчих здібностей школярів, привиття загальнолюдських цінностей, естетичних почуттів [8: 90]. На думку Еліни Олександрівни Роман «...образотворче мистецтво надає широкі можливості впливу на почуття, уподобання, ціннісні орієнтації та художньо-естетичні смаки та ідеали учнів». Вихованці школи беруть активну участь у різноманітних виставках, конкурсах, фестивалях. Навчально-виховний процес проходить у постійних творчих пошуках, спостереженням за творчим розвитком особистості учня. Як правило, серед учнів уже в юному віці знаходяться справжні таланти, здатні створювати чудові твори мистецтва. На сьогоднішній день на відділенні образотворчого мистецтва навчається понад 200 учнів [5].

Слідом за Ужгородом і Мукачевом подібні позашкільні заклади відкрилися в Хусті, Виноградіві, Чинадєві. У структурі Хустської школи мистецтв із 1994 р. функціонує авторська дитяча художня школа Л. Гайду – члена Національної спілки художників України. Програма школи

затверджена Міністерством культури України й передбачає 4-річний курс навчання з вивченням фахових дисциплін (рисунок, живопису, композиції, скульптури, історії мистецтв, кольорознавства) та здійснює ціленаправлену підготовку учнів до навчання в художніх коледжах, інститутах, академіях [8, с. 90].

У зв'язку з труднощами трансформаційних процесів у державі з початку 1990-х роках позашкільні заклади Закарпаття перебували у стані невизначеності, а іноді й на межі виживання. До прикладу, у порівнянні з 1994 р. їх кількість в області зменшилася на десять. Тож виникла нагальна потреба у докорінному оновленні і реформуванні позашкільної сфери. З проголошенням української державності, зміною політичного курсу в галузі культури і освіти були створені сприятливі умови для впровадження традиційних принципів розвитку художньої освіти Закарпаття, що передбачали ґрунтовність фахової академічної підготовки, опору на народне мистецтво, відкритість до надбань світової культури [1, с. 67]. Сприятлива політика місцевого уряду наприкінці 1990-х – початку 2000-х рр. сприяла активному зростанню кількості шкіл мистецтв, зокрема, відкриттю образотворчих відділів при музичних школах. Адже на той час вже були фахівці з вищою художньою освітою на Закарпатті – випускники Закарпатського художнього інституту та Коледжу мистецтв ім. А. Ерделі, що стало поштовхом для відкриття нових відділів образотворчого мистецтва.

У системі безперервної освіти (школа, коледж, академія) позашкільні заклади на сьогодні відіграють фундаментальну роль. Саме в школі мистецтв найповніше розкриваються задатки, здібності і нахили дітей, створюються умови для розвитку і підтримки талантів. За участі шкіл мистецтв в області проводиться багато конкурсів, серед яких «Легенди Карпат», «Конкурс з живопису А. Ерделі», Всеукраїнський конкурс учнівської творчості «Об'єднаймося ж, брати мої!», присвячений Шевченківським дням, а також багато тематичних конкурсів, що відбуваються на базі шкіл.

Завдяки діяльності образотворчих відділів шкіл мистецтв в області зростає кількість дітей, бажаючих обрати фах художника, продовжуючи своє професійне зростання в коледжі мистецтв ім. А. Ерделі чи Закарпатській академії мистецтв. Учні, які вступають до коледжу чи академії після школи мистецтв володіють основами

художньої грамотності (рисунок, живопис, композиція), зазвичай краще вчать, проявляють якісніший рівень знань. Аналіз їхньої успішності засвідчують та переконують у потребі діяльності шкіл мистецтв. Частина випускників, отримуючи знання у ВИШах, повертається в школи мистецтв викладачами, інші – працюють за фахом в інших навчальних закладах, видавництвах, що сприяє зростанню культурно-мистецького рівня в області.

За даними Департаменту культури Закарпатської облдержадміністрації на сьогодні в області функціонує 65 початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, 41 з яких має образотворчі відділи, а у Мукачеві діє Мукачівська дитяча художня школа ім. М. Мункачі. У школах мистецтв області на образотворчому відділі навчається 2177 учнів. У порівнянні з минулими роками контингент бажаючих вчитися на відділі образотворчого мистецтва постійно зростає [3, с. 3].

На базі Закарпатської академії мистецтв для учнів образотворчих відділів шкіл мистецтв проводиться багато різних майстер-класів з кераміки, живопису, дизайну. У дні відкритих дверей кожен з бажаючих може ознайомитися з майбутнім фахом. Для викладачів проводяться семінари з рисунку та живопису та курси підвищення кваліфікації. Так відбувається активний процес співпраці академії та коледжу з школами мистецтв області. Це ще одна складова у розвитку ступеневої художньої освіти: школа мистецтв – коледж – академія, що дозволить підвищити її рівень на різних рівнях.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Аналіз становлення позашкільної художньої освіти на Закарпатті дозволяє стверджувати, що цей процес є складним і довготривалим. Розвиток системи позашкільної художньої освіти почався активно розвиватися із середини ХХ ст., із заснуванням позашкільної студії образотворчого мистецтва З. Баконія. Золтан Степанович Баконій є яскравою постаттю в позашкільній художній освіті Закарпаття. За сприятливої ситуації в Закарпатті та прикладом роботи цієї студії протягом кількох десятиліть почали відкриватися образотворчі відділи при музичних школах, що зараз є потужним осередком позашкільної художньо-естетичної системи.

Співробітництво позашкільних навчальних закладів та вищого художнього навчального закладу обумовлене двосторонньою зацікавленістю і

взаємовигідністю: школа готує абітурієнтів для коледжу чи академії, а ті в свою чергу, готують висококваліфікованих спеціалістів для шкіл мистецтв області.

Наразі розвиток художньої освіти Закарпаття як позашкільної, так і вищої відбувається в складних соціально-економічних умовах. Пріоритетним завданням є збереження цієї унікальної безперервної художньої системи, недопущення скорочення чи реорганізації мережі позашкільних навчальних закладів, коледжу чи академії, створення сприятливих матеріально-технічних умов для їх розвитку. Роль позашкільної художньої освіти як засобу всебічного розвитку особистості на сьогодні залишається пріоритетною.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у подальшому ґрунтовнішому вивченні особливостей художньо-естетичного виховання дітей і молоді в позашкільних навчальних закладах Закарпаття.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Волошук А. В. Система художньої освіти школярів у спадщині Золтана Баконія (1946–1989 рр.) : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 заг. / Волошук Аліна Володимирівна. Київ, 2012. 240 с.
2. Від художньо-промислового училища до Закарпатського художнього інституту/ Упорядник Кіак М.Ю., передмова Небесника І. І. Ужгород: Гражда, 2006.176с.:іл.
3. Культурно-мистецька освіта: звіт про роботу у 2017–2018 навчальному році та пріоритетні напрямки роботи у 2018–2019 н. р. / Закарпатська обласна державна адміністрація. Департамент Культури. 12с.
4. Закон України «Про позашкільну освіту» / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000. N 46. С 393. URL:<https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1841-14> (дата звернення: 12.06.2019 р.)
5. Інтерв'ю з Роман Еліною Олександрівною (13.03.2019) / Приватний архів М. І. Софілканич.
6. Мелентьев О. Б. Теорія і методика позашкільної освіти. Умань.: АЛМІ, 2013. 182 с. Бібліогр. 178–182 с.
7. Міленін В. М. Інноваційна модель виховного простору сучасного позашкільного навчального закладу : Посібник. Київ, 2013. 160 с.
8. Небесник І. І. Художня освіта на Закарпатті у ХХ столітті : історико-педагогічний аспект. Ужгород : Видавництво «Закарпаття», 2000. 168с.
9. Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу: колективна монографія / Вербицький В.В., Литовченко О.В., Ковбасенко Л.І. та ін.; за ред. О.В. Литовченко. Київ: Педагогічна думка, 2012. 191 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/4758/1/Monographiya%281%29.pdf>.

10. Поточний архів Ужгородської школи мистецтв. Управління культури. Наказ №240а від 31.09.1987р. Згідно листа Міністерства культури УРСР від.04.08.1987р. №17-566/12 реорганізувати Ужгородську дитячу музичну школу №2 у школу мистецтв з відкриттям першого року навчання відділів хореографічного та образотворчого мистецтва.

11. Електронний ресурс. URL: <http://artedu.uz.ua/zam.html>

REFERENCES

1. Voloshchuk, A. V. (2012). *Systema khudozhnoi osvity shkolariv u spadshchyni Zoltana Bakoniia (1946–1989 rr.)*. [The system of art education of schoolchildren in the legacy of Zoltan Bakoni (1946–1989)]. Kyiv.
2. Kiiak, M. Y. peredmova Nebesnyk, I. I, (2006). *Vid khudozhno-promyslovoho uchylshcha do Zakarpatskoho khudozhnogo instytutu*. [From the Art and Industrial School to the Transcarpathian Art Institute]. Uzhhorod.
3. *Kulturno-mystetska osvita: zvit pro robotu u 2017–2018 navchalnomu rotsi ta priorytetni napriamky roboty u 2018-2019 n. r.* [Cultural and artistic education: report on the work in the 2017–2018 academic year and priority areas of work in the 2018–2019 academic year]. Uzhhorod.
4. *Zakon Ukrainy «Pro pozashkilnu osvitu» / Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Law of Ukraine «On Extracurricular Education» / Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine].
5. *Interviu z Roman Elinoiu Oleksandrivnoiu* (13.03.2019). [Interview with Roman Elina Alexandrovna].
6. Melentiev, O. B. (2013). *Teoriia i metodyka pozashkilnoi osvity*. [Theory and methods of extracurricular education]. Uman.
7. Milenin, V. M. (2013). *Innovatsiina model vykhovnoho prostoru suchasnoho pozashkilnoho navchalnoho zakladu*. [Innovative model of the educational space of a modern out-of-school educational institution]. Kyiv.
8. Nebesnyk, I. I. *Khudozhnia osvita na Zakarpatti u KhKh stolitti : istoriko-pedahohichnyi aspekt*. [Art education in Transcarpathia in the twentieth century: historical and pedagogical aspect]. Uzhhorod
9. *Optyimizatsiia vykhovnoho potentsialu pozashkilnoho navchalnoho zakladu*. (2012). [Optimization of the educational potential of out-of-school educational institution]. Kyiv.
10. *Potochnyi arkhiv Uzhhorodskoi shkoly mystetstv. Upravlinnia kultury. Nakaz №240a vid 31.09.1987r 10*. [Stream archive of the Uzhgorod school of mystery. Management of culture. Order No. 240a dated 09/31/1987].
11. Elektronnyi resurs. URL: <http://artedu.uz.ua/zam.html>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СОФІЛКАНИЧ Марина Іванівна – аспірант Мукачівського державного університету, викладач закарпатської академії мистецтв.

Наукові інтереси: естетичне виховання засобами образотворчого мистецтва, позашкільна система освіти Закарпаття.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SOFILKANYCH Marina Ivanivna – Postgraduate Student of Mukachevo State University, lecturer at the Transcarpathian Academy of Arts.

Circle of scientific interests: aesthetic education by means of fine arts, extracurricular education system of Transcarpathia.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2021 р.

УДК: 78.03:780.64

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-209-212

СТЕПАНОВА Анна Олександрівна –

викладач кафедри музично-інструментальної підготовки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4715-3840>

e-mail: golden.saxanna@gmail.com

**СУЧАСНА НАУКОВА ДУМКА
ПРО РОЗВИТОК ДУХОВОЇ МУЗИКИ ТА ВИКОНАВСТВА**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. На сучасному етапі розвитку музичної педагогіки надзвичайно актуальними є питання розвитку духовної музики та виконавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема наукових досліджень виникнення та розвитку духовної музики була предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних дослідників. До таких слід віднести монографічні праці В. М. Апатського, В. О. Богданова, Р. А. Вовка, В. С. Гришки, А. Я. Карпяка, П. Ф. Круля, С. Я. Левіна, Г. П. Марценюка, О. С. Пло-хотнюка, Д. Р. Рогаль-Левицького, Ю. А. Усова, Rault Lucie, Margaret J. Kartomi та ін.

Останнім часом ця проблема розглядається переважно у науково-педагогічному аспекті, що сприяє не тільки розвитку виконавської майстерності музикантів-духовиків, а й підвищенню ефективності їхньої професійної підготовки в навчальних закладах України. Методи дослідження ґрунтуються на діалектичному взаємозв'язку історичного, соціологічного та аналітичного підходів і порівняльного аналізу, що дає змогу найбільш ефективно обґрунтувати та побудувати зміст навчального процесу професійної підготовки музикантів-духовиків.

Мета статті – висвітлення змісту основних монографічних робіт, створених на основі дисертаційних досліджень.

Виклад основного матеріалу

дослідження. Останні десятиліття дали українській духовій музиці та виконавству ряд фундаментальних праць, які увійшли у скарбницю українського музикознавства і потребують подальшого дослідницького вдосконалення. Ці дослідження можна умовно поділити на чотири основні напрямки:

- вітчизняні та зарубіжні дослідження, тематика яких пов'язана з історією розвитку духових інструментів та виконавства, їхньої ролі у розвитку загальної світової та вітчизняної музичної культури;

- дослідження, предмет яких пов'язаний із удосконаленням техніки виконавства на духових інструментах у відповідності з їхньою класифікацією: деревинні, мідні;

- дослідження з проблем підготовки педагогічних кадрів із навчання гри на духових інструментах, керівників духових музичних колективів»;

- фундаментальні монографічні роботи, навчальні посібники, які визнані в професійних колах на державному рівні та рекомендовані для поширення, вивчення та застосування в практичній роботі.

Значним внеском у розвиток історії української духової музики є монографія П. Ф. Круля «Національне духове інструментальне мистецтво українського народу», в якій здійснено теоретичне осмислення проблем генезису духового інструментарію в національній музичній культурі України, який впливає з світового інструментознавства